

„Én mindennek örvendek, ami a történelmi valósághoz közelebb visz”

Kolumbán Zsuzsanna beszélgetése Gyöngyössy János vegyész-mérnökkel,
a székely templomerődök kutatójával

– Bukarestben a Műszaki Főiskolán szerzett vegyész-mérnöki diplomát, viszont írásai a történelem iránti érdeklődését tükrözik. Honnan eredeztethető ez? Hogyan egyeztethető össze a két ellentétes érdeklődési terület?

– Egy híres fizikus mondta: „Az ellentétek nem kizárják, hanem kiegészítik egymást”. Ez bizonyára az én dolga-imra is érvényes. Akiben ugyanis az ellentétek egymásnak esnek, annak az élete zaklatott, állandó feszültségben él. Ez pedig nem az én esetem, hiszen teljes lelki békében, harmóniában telnek a napjaim. Érdekes, ha jól át gondolom, a kémia és a történelem iránti érdeklődés nálam egy töről fakad, ugyanis mindkettőt egy regény, az Egri csillagok olvasása ébresztette föl bennem, úgy tízéves koromban. Ezt követően évekig a legjobb minőségű puskapor előállításán dolgoztam, egyre inkább elmerülve a vegyészet rejtelmibe. Ugyanakkor fölmerült bennem a kérdés: Kik vagyunk mi, hogy ennyit kellett küzdenünk a megmaradásunkért? Az erre adandó válasz kényszere pedig óhatatlanul tör-

ténelmünk jobb megismerése felé vezetett. A múlt század hetvenes éveit reál-orientált pályaválasztási szokásának engedve, végül mégis vegyész-mérnökségre adtam a fejem. Viszont az sem meglepő mindezek után, hogy már harmadéves vegyész-mérnök hallgatóként, a nyári szünetben nagy késülettel indultam életem első honismereti felfedező útjára, a Homoród mentére.

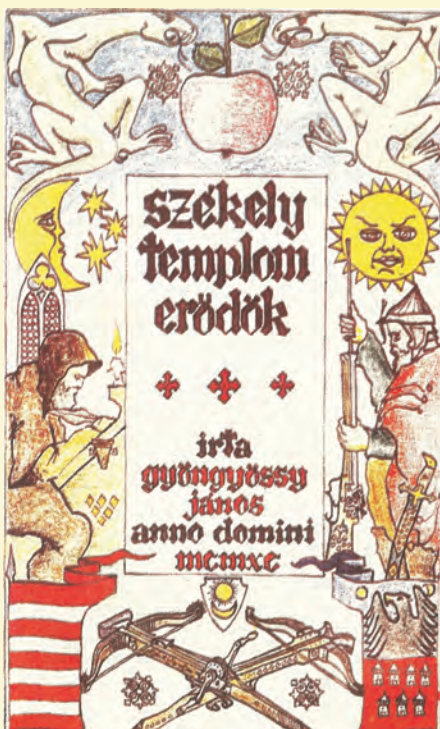
– Számos cikk szerzője. Írásait olvashatjuk a Művelődés, a Református Szemle, a Keresztény Magvető lapszámaiban. Ezek alapján kutatásai célpontja a székelyföldi templomerődök. Mi irányította e téma felé?

– Kezdetben arra vágytam, hogy egy új Orbán Balázs lehessen, aki egy évszázaddal a nagy székely után újból leírja a szülőföldet. A rideg valóság azonban hamar kijózanított, s beláttam, hogy hiú ábrándokat kergetek, de talán kevesebbet markolva többet foghatok. Így szűkítettem kutatási területemet a székely erődített templomokra, amelyekről hamarosan az is kiderült, hogy azok (is) mostohagyerekei a magyar építészettörténeti szakirodalomnak. 1978-tól gyakorlatilag már csak erre a témára összpontosítottam, és szabadidőm jelentős részét ennek szenteltem. Kiemelt célom volt, hogy minél több helyszíni felméréssel gazdagítsam az addig közölt, ide vonatkozó forrásanyagot, amit túlzottan „könyvtárszagúnak” éreztem. Barátaim, ismerőseim adatokkal, szakirodalommal segítettek, az „elvtársak” pedig nem kedveltek. Mindennél fontosabb volt számomra Dávid László baráti pártfogása, illetve Debreczeni László meleg hangú levele, aki első rajzaim láttán lelkesen biztatott a munka folytatására: „El kell végezni, hogy meglegyen. Ezt nemcsak megkívánja, de parancsolja népi kultúránk magasabb érdeke...”

– Több kötete látott nyomdafestéket. Ha nem tévedek, az első, a Székely templomerődök 1993-ban jelent meg, melynek később még több kiadását vehettük kézbe. Hogyan állt össze a kötet anyaga, hogyan végezte kutatásait, milyen nehézségekkel került szembe?

– Tizenkét év munka után már majdnem kész anyaggal ért a rendszerváltás. 1990-ben eldöntöttem, hogy – rajzkészségemet is latba vetve – kódex betűket idéző írásmóddal elkészítem első kötetemet, amit majd hasonló kiadásként bocsátok az érdeklődők elé. Erre a munkára „nagyyszerű” alkalmam nyílt: 1990 májusában vírusos májgyulladás miatt a helyi kórház fertőző osztályának kényszerű vendéglátását élvezve, egy hónap leforgása alatt megírtam a könyv mesterpéldányát. Ebből valódi kötet csak 1994 karácsonyán lett, amelyet aztán még két kiadás követett.

Közben az Erdélyi Múzeum Egyesület 1993. évi Honismereti pályázatán a kötet előtanulmányát és rajzanyagát első díjjal jutalmazta. Két

Gyöngyössy János

Született Székelyudvarhelyen, 1955. december 27-én.

Tanulmányait a Bukaresti Műszaki Főiskolán végezte, 1980-ban szerzett vegyészmérnöki oklevelet.

Kutatási területe: Székelyföld erődített templomai. A témáról több előadást tartott, rajzaiból kiállítások készültek.

Számos tanulmányt közölt hazai és külföldi sajtóban (Keresztény Magvető, Református Szemle, Művelődés, Rubicon stb.).

A már a 70-es években elkezdett kutatásai eredményeként a rendszerváltás idejére összeállt a székelyföldi erődtemplomokról készített munkája. Bevezető tanulmányával és rajzanyagával benevezett az Erdélyi Múzeum Egyesület által 1991-ben meghirdetett Honismereti pályázatra, 1993-ban első díjban részesült.

1993-ban jelent meg Székely templomerődök című kötete, melynek azóta több kiadását is kézbe vehettük. Munkáját a Kelemen Lajos Műemlékvédő Társaság Debreczeni László-díjjal (műemlékfeltérés) jutalmazta.

1995-ben adták ki Sarudi Sebestyén József és Kerny Terézia társszerzőkkel írt Székelyföldi vártemplomok című kötetet.

évvel a könyv megjelenése után a Kelemen Lajos Műemlékvédő Társaság Debreczeni László Emlékéremmel tüntetett ki.

– 1995-ben jelent meg a Székelyföldi vártemplomok című kötet, melyet 2 társszerzővel együtt készített. Mivel hoz többet, mást e kötet az előzőhöz képest? Tervez-e a téma területén újabb ismertetőket, vagy lezártnak tekintí kutatásait?

– Az 1995-ben Kovács András lektorálásával Budapesten megjelent Székelyföldi vártemplomok című kötet tulajdonképpen a teljes rajzanyagomat tartalmazza, jóval többet, mint a „kódex”, a két társszerzőnek, Sarudi Sebestyén Józsefnek és Kerny Teréziának köszönhetően a leírások is bővebbek lettek, az illusztrációs anyag pe-

dig színes és archív felvételekkel gazdagodott. Tulajdonképpen ez az az anyag, amit – képletesen – az utánam következő kutatónemzedék asztalára teszek, s egyúttal nagy reménységgel és bizakodással adom át nekik a stafétát. Szídjanak vagy dicsérjenek, cáfoljanak vagy igazolják a feltételezéseimet, én mindennek örvendek, ami a történelmi valósághoz közelebb visz.

– Munkái jellegzetessége, hogy saját készítésű az illusztrációk többsége. Rajz iránti érdeklődése tagadhatatlan. Mivel dolgozik mostanság? Milyen tervei vannak a jövőre nézve?

*A bikfalvi
(Kovácszna megye)
vártemplom
Gyöngyössy János rajza*

Bikfalva.

– A „homo sapiens” és a „homo ludens” furcsa keverékének tartom magam, így nem csoda, hogy nap mint nap a történelemben élek. Az erdélyi fejedelmeket például ma is uralkodóimnak tekintem, nem pedig valami porlepte történelmi személyiségeknek, akikre ünnepnapokon illik emlékezni, róluk szépeket mondani. Egy ilyen „kövületnek” pedig, mint jómagam, létezhet-e nagyobb kihívás és elégtétel annál, minthogy székely gyermekeknek írt, a székelység történetét bemutató tankönyvet illusztráljon? Márpedig most ezen dolgozom nagy áhítattal, alkotói alázattal és a cél mély átérzésével. Hadd tegyem hozzá: a felelősség terhével is.

SZÉKELYFÖLDI VÁRTEMLOMOK

